

**PRESENCIA VELADA DE DÉU,
FONAMENT DE LA NOSTRA ESPERANÇA**
Conferència pronunciada per fra Lluç Torcal

Recés de la Germandat de Poblet
Poblet, 2 desembre 2006

Estimats germanes i germans,

Heu vingut a Poblet en aquets dissabte, darrer dia de l'any litúrgic, convocats pel lema *Com preparar el Nadal?* Preparar el Nadal pel cristià significa viure intensament l'Advent.

Un dels aspectes fonamentals d'aquest temps que començarem amb les primeres Vespres d'aquesta tarda, és l'esperança. L'Església ens invita a reflexionar sobre la vinguda definitiva del seu Espòs, mentre es prepara a celebrar litúrgicament la seva primera vinguda entre els homes, aquella vinguda de la qual ens ha vingut la salvació. El record litúrgic de l'Encarnació del Senyor, de la vinguda del Messies, l'esperança d'Israel, és, doncs, el motiu per a meditar en la segona vinguda, la definitiva, i tensar així les cordes de la nostra esperança cristiana, per tal de poder afinar aquell càntic nou de què parlen els salms, que és el càntic de la nostra vida regenerada en les aigües baptismals.

Tenint present aquesta centralitat de l'esperança amb què es caracteritza l'Advent, us proposo d'acompanyar-me en aquesta reflexió sobre la:

Presència velada de Déu: Fonament de la nostra esperança

Intentarem descobrir on rau el fonament de la nostra esperança i, per això, ens endinsarem en la història de la salvació, des de la Creació fins a la Redempció, per tal de veure i experimentar com l'esperança cristiana està fonamentada en la presència del seu Senyor, una presència que, si bé és indefallent al llarg de tota aquesta història, és alhora velada, raó per la qual obre l'espai a l'esperança.

La Creació

La creació és fonamentalment l'esclat de la presència de Déu *ad extra*, cap enfora d'Ell mateix. El Déu que és Pare i Fill i Esperit Sant, decideix en la seva eternitat crear altres formes d'existència diferents d'Ell per fer-se present, precisament, en allò que crea per tal que allò creat pugui gaudir de la joia divina i experimentar la bondat immensa de Déu: "que n'és de bo el Senyor, perdura eternament el seu amor!" (Sl 106, 1). En aquesta novetat absoluta de vida i de multiplicitat de formes d'existència que és la Creació, Déu deixa la seva petjada i es fa present en totes i cada una de les seves criatures. És el que ens recorda el llibre del Gènesi quan narra poèticament els primers instants de la simfonia divina titulada: "La Creació", les primeres notes de la qual les interpreta l'autor diví car "Al principi, Déu va crear el cel i la terra. La terra era caòtica i desolada, les tenebres cobrien la superfície de l'oceà, i l'Esperit de Déu planava sobre les

aigües" (Gn 1, 2). Però no només els primers acords són divins sinó que, oh meravella!, tota l'obra és conduïda curiosament per la batuta del diví mestre que va fent entrar ara la llum ara el firmament, ara les aigües ara els estels, en una combinació harmònica que manifesta i fa present el mateix autor que la dirigeix i que alhora el complau: "Déu digué..." i en haver dit i, per tant, creat, "Déu veié que [allò que havia creat] era bo". En la bondat d'allò creat Déu es reconeix i, per tant, la Creació és presència de Déu. Però mentre la Creació no sigui capaç de reconèixer que és Creació, que expressa la bondat de Déu i la manifesta, la presència de Déu roman velada: heus ací el primer vel de la presència de Déu. La Creació on Déu és present, és alhora el primer vel d'aquesta presència, mentre no hi hagi un ésser que essent un altre sigui capaç d'alçar un cant a la gloria de Déu per l'obra de les seves meravelles, un cant que faci cantar les aigües dels mars i dels oceans, les tenebres i la llum, els estels, la lluna i el sol, els arbres, les plantes i els animals: un cant que faci cantar "tot el que respira". Notem però que aquest primer vel és positiu: perquè si bé encobreix, no ho fa des de la negativitat de la llunyania.

El primer vel es trencà ben aviat: "Llavors el Senyor-Déu va modelar l'home amb pols de la terra. Li va infondre l'alè de vida, i l'home es convertí en un ésser viu. Després el Senyor-Déu plantà un jardí a l'Edèn, a la regió d'orient, i va posar-hi l'home que havia modelat" (Gn 2, 7-8). "Déu digué: «Fem l'home a imatge nostra, semblant a nosaltres, i que sotmeti els peixos del mar, els ocells del cel, el bestiar, i tota la terra amb les bestioles que s'hi arrosseguen.» Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l'home i la dona. Déu els beneí dient-los: «Sigueu fecunds i multipliqueu-vos, ompliu la terra i domineu-la; sotmeteu els peixos del mar, els ocells del cel i totes les bestioles que s'arrosseguen per terra.» Déu digué encara: «Mireu, us dono totes les herbes que fan llavor arreu de la terra i tots els arbres que donen fruit amb la seva llavor, perquè siguin el vostre aliment. A tots els animals de la terra, a tots els ocells del cel i a totes les bestioles que s'arrosseguen, a tots els éssers vius de la terra, els dono l'herba verda per aliment.» I va ser així. Déu veié que tot el que havia fet era molt bo. Hi hagué un vespre i un matí, i fou el sisè dia" (Gn 1, 26-31).

L'home, creat a imatge i semblança de Déu i col·locat enmig del jardí de Déu, al centre de la Creació per tant, és aquest ésser capaç de reconèixer la presència de Déu en les coses creades i que, per això mateix, és capaç de donar un nom a totes les coses: "El Senyor-Déu va modelar amb terra tots els animals feréstecs i tots els ocells, i els va presentar a l'home, per veure quin nom els donaria: cada un dels animals havia de portar el nom que l'home li posés. L'home donà un nom a cada un dels animals domèstics i feréstecs i a cada un dels ocells; però no va trobar una ajuda que li fes costat (Gn 2, 19-20)". Amb l'home i la dona, el jardí esdevé el lloc de la presència de Déu, ara sí, sense vels de cap mena: Déu es passejava pel jardí i conversava amb l'home i la dona que havia creat. El primer vel està trencat perquè l'home és capaç de parlar cara a cara amb Déu. Aquesta comunió harmònica i sense vels entre Déu i l'home i entre l'home i la dona, que anaven nus i no s'avergonyien, durarà poc però.

En efecte, la serp seduí la dona i la dona l'home –ens diu el llibre del Gènesi– i tant l'home com la dona van menjar el fruit de l'arbre del coneixement del bé i

del mal perquè van voler ser com Déu. “La serp li va replicar: «No, no moririeu pas! Déu sap que, si un dia en menjàveu, se us obririen els ulls i seríeu igual com déus: coneixeríeu el bé i el mal.»” (Gn 3, 4-5). Després de menjar el fruit prohibit, l’home i la dona senten vergonya de la seva pròpia nuesa (han perdut el vestit més bell que era la vida en presència de Déu) i s’han d’amagar de Déu, quan aquest es passeja pel jardí a la fresca de la tarda. L’home i la dona experimenten por davant del seu Creador. El lloc de la presència de Déu, el seu jardí, es converteix ara en el lloc de la vergonya i de la por. S’acaba d’interposar entre Déu i l’home el gran vel: aquell que hauria de separar definitivament Déu de l’home i alhora, l’home de la dona i aquesta d’aquell. Aquest és el vel de la llunyania, de la distància insalvable amb Déu, el vel del pecat. Un vel negatiu, incapaç de revelar res, un vel que trenca l’harmonia en tot i que té com a fruit immediat l’expulsió de l’home del jardí de Déu i l’inici de les fatigues de l’home i la dona per viure. I això no obstant, el Senyor-Déu anuncia ja una bona nova: del llinatge de la dona en sortirà un que esclafarà el cap de la serp. Els querubins clausuren l’entrada del jardí on es guarda l’arbre de la vida, perquè l’home ha trencat la comunió que el feia viure present davant Déu. L’arbre de la vida ja no podrà ser pres per l’home: el fruit d’aquest arbre, però, només podrà ser donat. Si Déu ens dona d’aquest fruit, amb aquest do Déu ens farà com Ell, a nosaltres que volíem ser com Déu, i ens farà viure per sempre, de nou a la seva presència.

L’home expulsat del jardí viu ara sota la llei del pecat i aquest no deixa d’engendrar nous fruits. El primer, el fratricidi d’Abel; el segon, la construcció de la torre de Babel. Déu havia dit a Caïn: “obra bé. No acullis el pecat!” Caïn no l’escoltà i matà el seu germà físicament i dins del seu cor (“Ell va respondre: «No ho sé. Que potser sóc el guardià del meu germà?»” (Gn 4, 9)). El Senyor el reprèn fent-li veure l’abast de la seva acció i Caïn es condemna a viure errant, amagat de la presència del Senyor. Amb la construcció de la torre de Babel, que havia d’arribar fins al cel, els homes –ens diu la Bíblia– volien fer-se un nom i mantenir la unitat que els assegurava la llengua comuna. Pretenien construir la seva ciutat prescindint de Déu: «Tots formen un sol poble i parlen una sola llengua. Si aquesta és la primera obra que emprenen, des d’ara cap dels seus projectes no estarà fora del seu abast” (Gn 11, 6). Per això el Senyor baixà a crear confusió entre ells. El Senyor dispersà els homes arreu de la terra.

Malgrat el pecat fratricida, el Senyor però no abandona totalment Caïn: el marca amb un senyal perquè ningú no el mati per allò que ha fet. Aquets és el primer senyal de la reconciliació entre Déu i l’home-pecador, senyal que té per iniciativa Déu mateix i que, amb ell, Déu s’apropa de nou a l’home que ha expulsat de la seva presència. El pecat és abominable davant Déu, però no el pecador, que ha sortit de les seves mans, i no vol deixar que es perdi. Comença la història de la salvació del pecador, la història de la recuperació de la comunió perduda, la història que aplegarà els homes dispersos i confusos per tota la terra en un poble nou, en el poble de Déu. Aquest és la història del naixement de l’esperança pel retrobament amb Déu, feta no en la llunyania sinó en la presència, això sí, velada de Déu: Déu s’apropa a l’home sota un vel que no encobreix totalment, malgrat el seu gruix, sinó que deixa traslluir molt tènue encara, la seva presència, la seva acció salvadora. Heus ací l’inici del fonament de la nostra esperança.

El temps de la promesa

Un dels moments centrals dels inicis de la història de la salvació és la figura d'Abraham, el pare dels creients perquè ha cregut i aquesta fe li ha estat comptada com a justícia (cf. Rm 4, 3; Ga 3, 6). Déu es fa present a Abraham, cridant-lo i fent-lo sortir de la terra dels seus pares cap a un país que Ell mateix li indicarà. Abraham obeeix a la crida de Déu i es converteix en font de benedicció per a molts pobles, és a dir, es converteix en instrument de Déu per conduir els homes a viure en comunió davant la seva presència. El centre de la història d'Abraham és el do de la promesa que el Senyor li fa comunicant-li les seves paraules en una visió. Efectivament, Déu promet a Abraham que tindrà un fill, una descendència, per la qual seran beneïts tots els pobles. Amb aquest do, amb aquesta promesa, Déu atenua més encara el vel que cobreix la seva presència entre els homes. Amb la promesa, Déu mateix s'obliga, lliurement i generosa, a complir allò que ha promès. La promesa feta a Abraham és segellada establint amb ell una aliança (Gn 15, 17-21): amb aquesta aliança, Abraham rep un nom nou i un signe, la circumcisió per a ell i per a tot el seu poble, que serà d'ara endavant el signe de l'elecció de Déu, de la pertinença al poble de Déu, el signe que recorda fins i tot físicament la presència de Déu enmig d'ells, però que com tot signe alhora vela aquesta presència.

La promesa feta a Abraham queda definitivament refermada en l'alzina de Mambré. Déu, en forma de tres homes, s'apareix al patriarca, que els surt a l'encontre per rebre'ls i oferir-los la seva hospitalitat. En aquesta famosa teofania, Déu assegura a Abraham que la promesa d'una descendència no vindrà del fill que ha tingut de l'esclava de la seva dona, sinó que vindrà de la seva dona estèril i ja entrada en anys. El do de la promesa és signe d'una presència velada, oculta als càlculs humans. Abraham havia tingut un fill d'Agar, l'esclava de Sara, però no és per aquets fill que Déu vol fer-se present en la descendència d'Abraham, sinó a través del fruit d'unes entranyes estèrils; Déu davant la seva promesa exigeix total i absoluta confiança; Ell ho ha dit i Ell ho farà, fins i tot quan les possibilitats humanes semblen les més desfavorables per dur a terme allò que ha promès. En aquesta mateixa lògica que exigeix la confiança absoluta cal entendre el sacrifici d'Isaac, el fill de la promesa. En efecte, neix Isaac de Sara, el fill amb què Déu garanteix la seva promesa. Déu però exigeix a Abraham que sacrifiqui aquest fill, i amb això, que sacrifiqui l'esperança dipositada en la promesa de Déu. El fill és la concreció de la promesa, el signe preclar de la voluntat de Déu de fer créixer un poble on fer-s'hi present. Aquest signe ara s'ha d'eliminar: Isaac ha de ser sacrificat. Abraham no dubta en obeir l'estranya voluntat de Déu. Déu accepta l'obediència d'Abraham, que no refusa ni el fill de la promesa, i salva Isaac de la mort. Isaac esdevé, doncs, el signe purificat de la promesa, lliure de tota afecció humana, lliure de tota esperança falsa, capaç de ser instrument de la presència de Déu entre els homes, tant que serà considerat una de les figures del Crist.

Isaac és el pare de Jacob. Déu s'apareix en un somni a Jacob i aquest, l'endemà, ungint la pedra que li ha fet de capçal per dormir, és el primer que construeix un santuari al Déu viu. "Realment el Senyor és present en aquest lloc, i jo no ho sabia. (...) Que n'és de venerable, aquest lloc! És la casa de Déu i la porta del

cel”(Gn 28, 16-17). La presència del Senyor comença a localitzar-se i a fer-se trobable en alguns llocs determinats. També Jacob és objecte de la tendresa de Déu; ell que està fugint del seu germà a qui ha usurpat la primogenitura, rep de Déu un senyal: Déu estén a Jacob la promesa feta al seu avantpassat Abraham i li promet d’estar amb ell i guardar-lo pertot arreu on anirà; promet de no abandonar-lo fins que no hagi complert tot el que li ha promès. Jacob accepta el Senyor si aquest no l’abandona i el fa tornar a la casa del seu pare. De camí de retorn, Jacob lluita amb una figura misteriosa que es veu perdut davant Jacob: aquest personatge li demana de deixar-lo anar i Jacob hi accedeix només quan aquell el beneeix. El desconegut misteriós li revela el seu nou nom: “D’ara endavant no et diràs més Jacob, sinó Israel, perquè has lluitat amb Déu i amb els homes, i has vençut” (Gn 32, 29). De la lluita de Jacob amb Déu n’acaba de néixer Israel, el poble de Déu, a través del qual es realitza la promesa feta a Abraham. Jacob és el pare dels dotze caps de les tribus d’Israel que hauran d’emigrar a Egipte per la sequera existent al seu temps. Ha Egipte seran primer acollits, però després oblidats i odiats, acabant per ser explotats i esclavitzats pels egipcis. Així es trobaran quan Déu prepara una de les accions més expressives de la seva predilecció per Israel.

El temps de la Llei

Moisès és el gran profeta del Poble d’Israel, aquell qui feu sortir el poble de l’esclavitud d’Egipte i rebé de Déu la Llei de l’Aliança. Moisès conegué la seva missió en una de les teofanies més belles i més conegudes que ens narra la Bíblia. Ens referim a la teofania de la bardissa ardent que no es consumeix: som davant, novament, d’una teofania, d’una manifestació de Déu, d’una percepció de la presència de Déu –per tant–, velada, però, pel foc que cremava i no consumia. Des del fons d’aquest prodigi, Moisès sentí una veu que el cridava i en anar a atansar-se per veure-ho de més a prop, la veu l’advertí de descalçar-se per trobar-se en un lloc sagrat: es trobava davant la presència de Déu. Moisès no només es descalça sinó que també es cobreix el cap amb un vel. No n’hi ha prou amb el foc sinó que cal un altre vel per estar davant el Senyor, car, l’home no pot estar encara davant la presència del Senyor directament. Déu parla i manifesta a Moisès que sent com a pròpia l’opressió del seu poble, comunica a Moisès la seva missió de salvació en nom seu i revela el seu nom, tot recordant la promesa feta a Abraham, Isaac i Jacob, Israel. Moisès exposa a Déu la seva incapacitat per parlar i Déu li promet de ser amb ell quan parli: “Jo seré amb tu quan parlis: t’ensenyaré què has de dir (Ex 4, 12)”. Amb aquesta promesa de Déu, s’introdueix en la història de la salvació una modalitat nova de fer-se present el Senyor: és per les paraules del Profeta que es farà palesa la presència del Senyor, i aquesta nova dimensió és alhora una velació. La paraula farà sí que Déu sigui present entre el poble, però des del vel de la mediació humana.

En la història de Moisès i del seu èxode pel desert trobem de manera incipient totes les institucions que formaran el Poble d’Israel. Gairebé totes aquestes institucions estan enriquides de la mateixa realitat profunda: són institucions que alhora que fan present Déu entre els membres del seu poble, el cobreixen del vel de la mediació. Déu, amb Moisès, inaugura una nova etapa de la història salvífica, on intenta fer-se cada vegada més present entre aquells que ha escollit com a heretat.

En efecte, després de la fugida d'Egipte i dels seus perseguidors, Moisès rep de Déu el Decàleg, la Llei de l'Aliança establerta al Sinaí. Déu es revela a Moisès dalt de la muntanya enmig d'un núvol espès que vela la seva presència dalt la muntanya. La muntanya a més a més estava marcada d'uns límits infranquejables per part del poble amb l'advertència severa, sota pena de mort, de no pujar dalt la muntanya i ni tant sols tocar-la. Déu es vol comunicar a l'home, però vol alhora mantenir la distància amb ell, per tal que aquets no recaigui en el pecat d'Adam. Moisès s'ha convertit en el mitjancer entre Déu i el poble de la seva elecció, aquell per qui Déu es fa present al poble. No obstant això, Moisès haurà de parlar al poble amb la cara coberta per un vel, per encobrir l'efecte resplendent que la presència de Déu li provoca. Notem que la Llei prohibirà la representació de Déu.

Tanmateix, el do de la Llei serà el testimoni més eminent de la voluntat de Déu d'entrar amb comunió amb el seu poble. "Vosaltres heu vist com he tractat els egipcis, com us he portat igual que l'àguila porta els aguilons sobre les ales i us he conduït fins a mi. Ara, doncs, si escolteu la meva veu i observeu la meva aliança, sereu la meva heretat preferida entre tots els pobles, ja que tota la terra és meva: sereu per a mi un reialme sacerdotal i una nació santa" (Ex 19, 4-6). Amb aquesta aliança Déu fa d'Israel el seu poble i, per tant, el poble de la seva presència enmig de les altres nacions. Efectivament, Déu acompanyà el poble al llarg de tota la travessia que suposaren els 40 anys de l'Èxode. Només quan el poble es rebel·la contra el seu Déu, Déu vol deixar d'acompanyar-los i, en penedir-se aquells, Déu els imposa com a càstig no poder dur més vestits de festa, és a dir, els treu aquells vestits que servien per manifestar el goig de viure en la presència del Senyor: Déu, prohibint a Israel de dur-los, llença sobre el poble un nou vel que encobreix aquesta presència enmig d'ells; un vel, que essent conseqüència de la rebel·lió, reprèn els trets de la negativitat del vel que cobrí Adam tot separant-lo de Déu.

Si la Llei es pot considerar com el segell de l'Aliança de comunió entre Déu i Israel, el do de la seva presència enmig d'ells es concreta, sobretot, en la tenda del trobament que albergarà dins seu l'arca de l'Aliança i que es transformarà, posteriorment, en temps de Salomó, el fill del rei David, en el Temple de Jerusalem, la gran institució del poble d'Israel. La tenda, concebuda com la imatge del Temple, quedarà plena de la glòria del Senyor: quan la glòria omple la tenda, Moisès ja no podrà entrar en ella. Aquesta presència velada es converteix en el company i guia de viatge del Poble. "Llavors el núvol va cobrir la tenda del trobament, i la presència gloriosa del Senyor omplí tot el tabernacle. Moisès ja no pogué entrar a la tenda, perquè s'hi havia posat el núvol i la presència gloriosa del Senyor havia omplert tot el tabernacle. En tots els seus desplaçaments, quan el núvol s'aixecava de sobre el tabernacle, els israelites es posaven en camí. Però si el núvol no es movia, no es posaven en camí fins al dia que es tornava a aixecar. Mentre va durar el seu camí pel desert, tot el poble d'Israel veia, durant el dia, el núvol del Senyor damunt el tabernacle i, de nit, hi veia un foc" (Ex, 40 34-38).

Moisès és un gran home, és el Profeta per excel·lència, que serà digne de contemplar la Glòria de Déu. Déu se li fa present d'una manera gairebé

immediata, tot i que, com que encara no ha arribat la plenitud del temps, només el podrà veure d'esquenes. Déu es fa present al seu servent, encara que, de nou, veladament.

La història d'Israel continua amb molts alts i baixos. Tenim textos tant preciosos, com el salm 113 (114) que expliquen com els elements naturals es manifestaven alegres i joiosos davant el Poble que va arribant a la Terra promesa. "Quan els fills d'Israel sortiren d'Egipte, la casa de Jacob, d'aquell poble estranger, la terra de Judà fou el seu santuari, el país d'Israel, la seva heretat. El mar, en veure'ls, va fugir i el Jordà se'n tornà riu amunt; les muntanyes saltaren com anyells, i els turons, com petits de la ramada. Què tenies, mar, que vas fugir, i tu, Jordà, per a tornar riu amunt? Per què saltàveu, muntanyes, com anyells, i els turons, com petits de la ramada? Estremeix-te, terra, davant el Senyor, davant el Déu de Jacob, que converteix les roques en estanys, la pedra dura en dolls d'aigua viva" (Sl 114). Saltaven contents perquè estaven davant del Senyor: el Poble d'Israel era portador de la presència del Senyor enmig de les nacions. Un altre d'aquests moments simpàtics i molt plàstics és quan David fa portar l'Arca de la presència de Déu a Jerusalem, de la casa de Obed-Edom a la ciutat de David. David acompanya aquest trasllat amb grans manifestacions de joia i holocaustos, dansant al pas de l'arca. Manifesta, per tant, la seva joia amb tota la força del seu cos i dels seu esperit, fins al punt d'acabar essent objecte del menyspreu de la seva dona Mical. "Llavors David va traslladar l'arca de Déu de la casa d'Obed-Edom a la ciutat de David, enmig d'una gran festa. Quan els portants de l'arca del Senyor hagueren fet sis passes, David va sacrificar un toro i un moltó. David, vestit només amb una túnica de lli, saltava amb totes les forces davant el Senyor. Ell i tota la gent d'Israel acompanyaven l'arca del Senyor enmig d'aclamacions i al so dels corns. Quan l'arca del Senyor entrava a la ciutat de David, Mical, la filla de Saül, s'ho mirava des de la finestra i, en veure el rei David saltant i ballant davant el Senyor, el menyspreà dins el seu cor. Van portar, doncs, l'arca del Senyor i la col·locaren al seu lloc dins el tabernacle que David havia fet plantar. Llavors David va oferir davant el Senyor holocaustos i víctimes de comunió. Després d'oferir-los, va beneir el poble en nom del Senyor de l'univers i va manar que distribuïssin a cadascú, a tota la multitud del poble d'Israel, tant homes com dones, un panet amb carn rostida i un pastís de panses. Després tothom se'n tornà a casa seva. També David se'n tornà al seu palau per beneir els seus familiars. Mical, la filla de Saül, va sortir a rebre'l i li va dir: «Avui sí que s'ha lluit el rei d'Israel, mig nu a la vista de les criades dels seus servents, com si fos un qualsevol!» David li va contestar: «Doncs sí, he dansat i dansaré davant el Senyor, que m'ha preferit al teu pare i a tota la teva família i m'ha fet sobirà d'Israel, el seu poble. I estic disposat a deshonrar-me més encara, i a rebaixar-me jo mateix. Però les criades de qui parles, segur que elles m'honoraran.» Mical, la filla de Saül, va morir sense haver tingut cap fill" (2 Sm 6, 12 – 7,1).

Tenim doncs tot els elements que ens introduiran en la plenitud del temps: el protoevangeli, la promesa, la profecia, el sacerdocí, la Llei, el Temple, la reialesa... Però tot això desemboca en un trist final.

El temps de l'exili

El poble s'endureix. El poble rebutja el Senyor, confia en el seus aliats polítics; comencen les guerres, la idolatria, els matrimonis amb estrangers i estrangeres; comença l'enduriment del cor.

Comença un procés on el Poble d'Israel confia en les seves institucions sense confiar en aquell que les havia creades: confia en la Llei, sense confiar en el Senyor de la Llei; confia en el Temple, sense confiar en el Senyor del Temple. Diu Jeremies: "«Estigues-te al portal del temple del Senyor i proclama-hi això: "Escolteu la paraula del Senyor, gent de Judà, que entreu per aquestes portes quan voleu adorar-lo. Això us diu el Senyor de l'univers, el Déu d'Israel: Seguiu el bon camí, milloreu la vostra conducta, i us deixaré habitar en aquest lloc. No us refieu de les paraules enganyoses repetint: 'Això és el temple del Senyor, el temple del Senyor, el temple del Senyor!' Si de veritat seguieu el bon camí i milloreu la vostra conducta, si feu justícia entre les dues parts d'un plet, si no oprímiu els immigrants, els orfes i les viudes, si en aquest lloc no vesseu sang innocent i no adoreu altres déus, que serien la vostra perdició, jo us deixaré habitar en aquest lloc, a la terra que vaig donar als vostres pares des de sempre i per sempre. Però vosaltres us refieu de paraules enganyoses que no serveixen de res"» (Jer 7, 2-8). "Això és el temple del Senyor, el temple del Senyor, el temple del Senyor!", paraules buides si no posaven la confiança en el Senyor del Temple. El Poble, per tant, s'endureix i arriba el gran desastre: l'exili.

L'exili es pot concebre, des d'un punt de vista social, popular (en relació al poble) com el nou sacrifici d'Isaac. Israel ha de veure troncades totes les seves esperances humanes, polítiques, culturals, socials. Déu abomina el comportament del seu poble que ha dipositat la seva esperança en les institucions que havien de servir per confiar en Ell. Déu permet que Israel sigui envaït, destrossat i deportat. De nou és el profeta Jeremies qui ens descriu la situació viscuda pel poble durant la guerra i la destrucció, en un cant que Déu mateix posa a la seva boca. Diu el Senyor al profeta: "Tu entona davant d'ells aquesta complanta: "Que es fonguin en llàgrimes els meus ulls sense parar, de nit i de dia: un gran desastre desfà el meu poble, un cop dolorosíssim. Si surto al camp veig les víctimes de l'espasa; si entro a la ciutat veig els qui moren de fam. Profetes i sacerdots van errants pel país sense comprendre què passa. ¿És que rebutges Judà? ¿És que sents repugnància per Sió? Per què ens fereixes tan greument que no tenim cura? Esperàvem la pau, però res no va bé; esperàvem el remei, i tot són alarmes"» (Jer 14, 17-19). El poble s'ha de fer aquesta pregunta: Déu ens ha rebutjat? I Jeremies, reconeixent la culpa del Poble, demana a Déu en un cant ple d'esperança davant l'abandó de Déu, davant del vel que encobreix la seva presència: "Senyor, reconeixem les nostres maldats i les culpes dels nostres pares: tots hem pecat contra tu. Per amor del teu nom, no ens menyspreis, no deshonris el tron de la teva glòria! Recorda't de l'aliança amb nosaltres, no l'anul·lis! Per ventura els ídols estúpids dels pagans poden fer caure la pluja? ¿És el cel qui dona els ruixats? ¿No ets tu el Senyor, el nostre Déu? Nosaltres esperem en tu, perquè tot això ets tu qui ho fa" (Jer 14, 20-22).

En l'exili, doncs, tornem a veure aquesta gran dinàmica que ha marcat la història de la salvació: presència de Déu, sí, però velada amb un vel que torna a encobrir

més que ha manifestar. El poble ha endurit el seu cor, ha perdut totes les institucions que feien Déu present en la història: però gràcies a això pot tornar a florir una esperança certa, una esperança no enganyosa. El profeta Ezequiel descriu molt bellament aquest procés quan fa sortir la gloria del Senyor del Temple on reposava, per simbolitzar per tant, la destrucció del Temple i de la institució on Israel havia dipositat l'esperança, i alhora fa que aquesta gloria acompanyi el poble en el seu camí d'exili. Déu, malgrat tot, no abandona el seu poble. "Llavors vaig veure aparèixer una figura semblant a la d'un tron. La vaig veure sobre la volta, blava com safir, que els querubins tenien damunt el cap. Algú digué a l'home vestit de lli: «Fica't per entremig de la carrossa sota el querubí, pren un grapat de brases enceses d'entre els querubins i escampa-les per la ciutat.» I vaig veure que l'home hi entrava. Els querubins eren a la dreta del santuari i el núvol omplia l'atri interior. La presència gloriosa del Senyor es va elevar de sobre el querubí i s'avançà fins al llindar del santuari. El núvol omplí el santuari, i l'esclat de la glòria del Senyor es va estendre per tot l'atri. La remor de les ales dels querubins se sentia des de l'atri exterior, com la veu del Totpoderós quan parla. Així que l'home vestit de lli rebé l'ordre de prendre foc d'entremig de la carrossa, d'enmig dels querubins, vingué i es va quedar dret al costat de la roda. El querubí va allargar la mà cap al foc d'entremig dels querubins, en prengué i el va posar a les mans del qui anava vestit de lli. Ell el va agafar i va sortir. Llavors es va veure que sota les ales dels querubins hi havia una forma de mà humana. Mentre mirava, vaig veure quatre rodes a prop dels querubins, una roda vora cada querubí. Les rodes brillaven com una pedra de topazi. Totes quatre eren iguals. Cada roda en duia una altra d'entrecreuada. Quan avançaven, ho podien fer en totes quatre direccions, però sense girar-se: cap a l'indret on es dirigia la part de davant, avançaven també les rodes de darrere, sense girar-se. El cos de tots quatre querubins, l'esquena, les mans, les ales i les rodes, eren plens d'ulls tot a l'entorn. I vaig sentir que donaven a les rodes el nom de «carrossa». Cada un dels querubins tenia quatre cares: la cara del primer era de querubí; la del segon era una cara d'home; el tercer tenia cara de lleó, i el quart, d'àguila. Els querubins es van enlairar: eren els vivents que jo havia vist al riu Quebar. Quan avançaven els querubins, també avançaven les rodes, i quan els querubins desplegaven les ales per enlairar-se de terra, les rodes no se separaven d'ells. Quan s'aturaven, les rodes també s'aturaven, i quan s'enlairaven, elles també s'enlairaven amb ells; perquè l'esperit dels vivents animava també les rodes. Llavors la presència gloriosa del Senyor va sortir del llindar del santuari i es va posar sobre els querubins. Els querubins van desplegar les ales, s'enlairaren de terra, davant els meus ulls, i van sortir juntament amb les rodes. S'aturaren a l'entrada de la porta oriental del temple del Senyor. La presència gloriosa del Déu d'Israel anava damunt d'ells. Eren els vivents que jo havia vist sota el Déu d'Israel al riu Quebar. Tot seguit vaig comprendre que eren querubins. Cada un tenia quatre cares, quatre ales i una figura de mà humana sota les seves ales. L'aspecte de les seves cares era el que jo havia vist a la riba del riu Quebar: era ben bé el mateix. I cada un avançava de dret endavant" (Ez 10, 1-22). La presència gloriosa del Senyor va sortir del Temple per la porta d'orient, precisament, la direcció del lloc de l'exili d'Israel.

L'exili fou, doncs, el temps de la llunyania del Senyor, un temps on res no podia donar esperança, llevat de la paraula del Senyor, fidel a la seva promesa. Un temps on la presència del Senyor quedà empobrida de signes. Per tal de purificar

l'esperança en la promesa feta als patriarques. Per això a partir de l'exili comença el moviment dels anomenats: "els pobres del Senyor".

Amb els pobres de Jahveh, reneix a Israel una esperança purificada que es concreta en la figura del Messies, del Restaurador d'Israel; d'un Messies, però, sofrent, com ens recorden els textos més pur que es fan portadors d'aquesta esperança. Al mateix temps, el profetisme a Israel es comença a convertir en universalista. Ja no és només el Poble d'Israel el dipositari d'aquesta esperança, sinó que totes les nacions es reuniran a Jerusalem, afluiran al Temple restaurat, el lloc de la seva presència gloriosa, per adorar el Senyor.

El temps del compliment

Després de l'elecció i d'aquest temps de purificació que suposà l'exili, arriba el compliment de la promesa, la plenitud del temps. El temps era ja madur. Efectivament, ens diu sant Pau a la Carta ala Gàlates: "Però quan va arribar la plenitud del temps, Déu envià el seu Fill, nascut d'una dona, nascut sota la Llei, perquè rescatés els qui vivíem sota la Llei i rebéssim la condició de fills. I la prova que som fills és que Déu ha enviat als nostres cors l'Esperit del seu Fill, que crida: «Abba, Pare!»" (Ga 4, 4-6). Els fills de la promesa feta a Abraham.

La Llei és vista per sant Pau com el pedagog que guia el Poble de Déu cap a l'Evangelí del Crist. El temps de la Llei és, doncs, el temps que ha conduit el Poble, des del do de la promesa, al seu compliment gratuït. El temps de la Llei ha estat un temps d'infidelitat, de velació de la presència del Senyor, malgrat l'esforç diví de desvelar la seva presència. Déu, però, s'havia compromès amb Abraham, no en virtut de la Llei sinó en virtut de la promesa: "Abraham i la seva descendència no van rebre la promesa de posseir en herència el món en virtut de la Llei, sinó en virtut de la justícia que s'obté per la fe. De fet, si l'herència s'aconseguís en virtut de la Llei, la fe no seria res, i la promesa quedaria anul·lada; d'altra banda, la Llei comporta un càstig, perquè, on no hi ha Llei, tampoc no hi ha transgressió. Per això els qui ara són hereus en virtut de la fe, ho són per pura gràcia. La promesa, doncs, va quedar assegurada a tota la descendència, no tan sols als qui havien d'observar la Llei, sinó també als qui participen de la fe d'Abraham, que és pare de tots nosaltres, tal com diu l'Escriptura: T'he fet pare d'una multitud de pobles. Abraham va creure en Déu, que fa reviure els morts i crida a l'existència allò que no existia. Esperant contra tota esperança, va creure i va arribar a ser pare d'una multitud de pobles, d'acord amb el que diu l'Escriptura: Així serà la teva descendència" (Rm 4, 13-18).

Maria rep en el seu sí el Fill de Déu, gràcies al seu sí; gràcies al seu "faci's la teva voluntat". Per aquest sí, "el cel, les estrelles, la terra, els rius, el dia, la nit i tot el que està sotmès a la potestat o a la utilitat humana es congratula, Senyora, que per vós hagin tornat de mort a vida, i també que els hagi estat donada una gràcia en certa manera inefable. Era com si tot hagués mort, perquè les coses havien perdut la seva dignitat congènita a la que estaven destinades. L'ur fi era ser útils al domini dels homes o al servei dels qui lloen Déu; ara, en canvi, se sentien aclaparades per una opressió, o per l'abús dels idòlatres, per als quals no havien estat creades. Però ara aquestes mateixes coses s'alegren

com a ressuscitades, perquè són regides pel domini d'uns home que confessen Déu, els quals fan d'elles un ús decorós. És més: van com exultar d'una nova i inestimable gràcia quan experimentaren no solament que el mateix Déu, que les havia creades, les governava invisiblement per damunt d'elles, sinó que també, dintre d'elles, les feia servir i amb aquest ús les santificava, quests beneficis immensos ens han vingut pel fruit beneït del ventre de la beneïda Verge Maria" (Sant Anselm, Sermó 52, PL 158, 955-956).

Crist, el Fill de Déu, es converteix en el gran signe per l'esperança de la humanitat, aquell qui recull totes les manifestacions que el Senyor va fer present al seu poble i de les que en va fer portador: la promesa, el profetisme, la llei, el temple, el sacerdocí, la reialesa, el messianisme. Així ens ho palesen els càntics que trobem a l'inici de l'Evangeli segon sant Lluc. Són els càntics que expressen i porten l'esperança dels pobres, que quan veuen el Crist vingut i nascut, desborden de joia i d'entusiasme, tot exalçant la fidelitat de Déu. Per exemple, Maria mateixa canta en el seu *Magnificat*: "La meua ànima magnifica el Senyor, el meu esperit celebra Déu que em salva, perquè ha mirat la petitesa de la seva serventa. Des d'ara totes les generacions em diran benaurada, perquè el Totpoderós obra en mi meravelles: el seu nom és sant, i l'amor que té als qui creuen en ell s'estén de generació en generació. Les obres del seu braç són potents: dispersa els homes de cor altiu, derroca els poderosos del soli i exalta els humils; omple de béns els pobres, i els rics se'n tornen sense res. Ha protegit Israel, el seu servent, com havia promès als nostres pares; s'ha recordat del seu amor a Abraham i a la seva descendència per sempre" (Lc 1, 46-55). O Zacaries que ens diu en el seu *Benedictus*: "Beneït sigui el Senyor, Déu d'Israel: ha visitat el seu poble i l'ha redimit; fa que s'aixequi un salvador poderós a la casa de David, el seu servent, com havia anunciat de temps antic per boca dels seus sants profetes. Així ens salva, alliberant-nos dels enemics, de les mans dels qui ens volen mal, mogut pel seu amor als nostres pares i pel record de l'aliança santa que jurà al nostre pare Abraham, prometent de concedir-nos que, sense por, lliures dels enemics, li donem culte, amb santedat i justícia, tota la vida. I a tu, infant, et diran profeta de l'Altíssim, perquè aniràs al davant del Senyor a preparar els seus camins; faràs saber al poble que li ve la salvació, el perdó dels seus pecats. Per l'amor entranyable del nostre Déu, ens visitarà un sol que ve del cel, per il·luminar els qui viuen a la fosca, a les ombres de la mort, i guiar els nostres passos per camins de pau" (Lc 1, 68-79). Com també el vell Simeó, que posa en la seva boca l'esperança dels pobres, dels depositaris de la promesa, dels servents del Senyor, que ara ja poden marxar en pau perquè els seus ulls ja han vist el qui tant esperaven: "Ara, Senyor, deixa que el teu servent se'n vagi en pau, com li havies promès. Els meus ulls han vist el Salvador, que preparaves per presentar-lo a tots els pobles: llum que es reveli a les nacions, glòria d'Israel, el teu poble" (Lc 2, 29-32).

Crist és Déu fet home, l'Emmanuel, aquell en qui "resideix corporalment tota la plenitud de la divinitat", aquell per qui hem arribat a la plenitud, perquè és el "cap de totes les potències i autoritats" (Col 2, 9-10). L'Emmanuel és el Déu fet home i, per tant, la màxima manifestació de la presència de Déu entre els homes i en la història. En ell habita corporalment la plenitud de la divinitat! Crist és el portador a ple dret de la presència de Déu: "quí em veu a mi veu al Pare", dirà a Felip. Crist és doncs la plenitud de la presència de Déu, mereixedora d'adoració,

com expressem durant el temps de Nadal en acostar-nos a besar l'Infant. Crist és el gran signe que Déu posa enmig del món per manifestar la seva presència, la seva voluntat definitiva d'entrar i romandre en comunió amb els homes: és el signe definitiu de l'amor que Déu té envers nosaltres i que enclou tots els intents de part de Déu de fer-se present entre els homes. En Crist i amb Crist es trenquen definitivament tots els vel·ls que cobrien la presència de Déu. Perquè Crist és Déu, Déu es fa present plenament a la humanitat. Només cal que aquest do sigui acollit. És en aquets context que es pot dir que la humanitat del Crist és com l'únic vel que resta. És, però, un vel que no desapareix ni desapareixerà mai, un vel que roman perquè és la forma concreta i definitiva com Déu s'ha volgut fer present entre els homes: l'encarnació del Fill de Déu és la mediació definitiva entre Déu i l'home. Amb altres paraules, aquesta nova forma de presència velada, obre pas a una nova lògica, car la mediació de la humanitat de Crist és oferta a l'home, proposada i mai imposada. Per això, Crist Jesús, en qui habita corporalment tota la plenitud de la divinitat, quan es acollit revela, però quan es rebutjat més aviat vela i confon: es pedra d'ensopec per als qui no creuen i roca i muralla per als qui creuen. Sant Pau resumeix bellament aquesta imatge en exposar als cristians de Corint quina és la seva missió: "Per això, sabent que la misericòrdia de Déu ens ha confiat aquest servei, no ens acovardim. Més aviat evitem d'obrar d'amagat, com qui se n'avergonyeix; ens comportem sense astúcies i no adulterem la paraula de Déu. Ben al contrari, sentint-nos en presència de Déu, procurem de guanyar-nos la confiança de tothom dient obertament la veritat. I si l'evangeli que anunciem queda encara com cobert d'un vel, és només per als qui van a la perdició. A ells, els incrèduls, el déu d'aquest món els ha encecat l'enteniment per tal que no els il·lumini l'evangeli del Crist gloriós, que és imatge de Déu" (2 Co 4, 1-4).

Aquesta és la lògica de la dinàmica de la fe, el darrer vel de la nostra història. La fe quan s'accepta és lluminosa i, per tant, revela; quan, en canvi, es rebutja, enfosqueix i deixa en les tenebres i, per tant, allunya i encobreix. Sant Joan, en el seu Evangeli, és molt clar alhora d'expressar aquesta lògica: Crist va essent cada vegada més, al llarg del seu relat, objecte de rebuig per part dels seus connacionals; aquets, estan escandalitzats perquè Jesús, diuen ells, es fa Fill de Déu. En definitiva, aquest serà el motiu de la seva condemna a mort i mort de Creu.

De Crist se'n poden dir moltes coses, que donarien lloc a moltes altres meditacions. Deixeu, però, que em centri només en dos moments que ens poden il·luminar en el nostre camí: el seu baptisme i la seva mort. En el baptisme del Senyor, l'Esperit davalla sobre Crist, ungint la seva humanitat. Diuen els Pares en una expressió molt bella que l'Esperit baixa sobre Crist per, en primer lloc, "acostumar-se" a viure entre els homes. L'Esperit serà el tercer gran protagonista de la nostra història des de, precisament, la mort del Senyor. És el protagonista del temps de l'Església. Per això li calia "acostumar-se" a estar amb els homes i qui millor per "aprendre" a estar entre els homes que el Crist, perfecte home i home perfecte, el portador i donador de la humanitat nova i regenerada? L'Esperit, doncs, davalla sobre Crist, l'ungeix, per acostumar-se a la humanitat i perquè, en segon lloc, el Crist pugui donar-lo als homes el dia de la seva mort, quan Crist exhali l'Esperit.

És, precisament, d'aquesta creu de la que també us volia parlar breument. El rebuig de Crist es va concretant al llarg de la seva com el rebuig de la possibilitat que Déu es manifesti en un home, contra el rebuig de la possibilitat que un home sigui el Fill etern de Déu. Aquest rebuig condueix a la crucifixió. La creu del Senyor es pot veure com el velació de la seva humanitat: en efecte, la creu és allà on l'home perd tota bellesa i esclat, és el moment on Crist de tant desfigurat ni tant sols semblava un home, on no tenia res d'humana la seva presència. Gairebé cal fer un acte de fe per creure que el crucificat és un home. La humanitat del Senyor, ungida per l'Esperit Sant, vehicle que Déu s'ha escollit per fer-se present entre els homes, per causa del rebuig dels homes del seu temps, va com encobrint allò que revelava, fins que en la creu, de tant desfigurat, sembla que ja no pugui revelar res als seus. En canvi, els evangelistes posen en boca d'un centurió pagà la confessió que aquell que penja mort en la creu, desfigurat i sense presència, és realment el Fill de Déu: "el centurió, que estava enfront d'ell, quan veié la manera com havia expirat, digué: «És veritat: aquest home era Fill de Déu»" (Mc 15, 39). Aquesta confessió no és mera retòrica. La mort de Crist és el segell definitiu i per sempre de l'aliança que Déu estableix amb els homes. És el tercer sacrifici d'Isaac, aquesta vegada definitiu, que allunya de l'home el poder que sobre ell exercien la mort i el pecat. Amb la mort del Senyor, "la cortina del santuari s'esquinçà pel mig" (Lc 23, 45). Ja no hi ha cap mena de distància entre Déu i l'home, ni tant sols aquella que separava la cortina del santuari, la distància entre el lloc sant i el sant dels sants (Cf. Ex 26, 33). Per això el qui ha mort, malgrat la seva presència des-agraciada, és realment el Fill de Déu. Certament, la creu és el preàmbul de la resurrecció. És la desfiguració de l'home perfecte i Déu alhora, que enganya fins i tot el vell enemic. El moment en què sembla més velada la divinitat és el moment de la victòria màxima de Déu, que amb la resurrecció del seu Fill marcarà l'inici del final de la història de la salvació, de la història de la seva presència velada entre els homes. Ja Joan, en el seu Evangeli, ens descriu la mort en creu com la victòria de Crist, com el moment de l'alçament que ha d'atreure tothom cap a ell, com el moment on aquella semblança d'home, gairebé incapaç de revelar la divinitat, es capaç però d'exhalar el seu Esperit. La creu és, doncs, pel quart evangelista, el moment on Crist lliura el seu sant Esperit, aquell Esperit que unguí la seva humanitat en el baptisme i que ara és vessat sobre els pocs deixebles que estaven sota la creu, ara és vessat, per tant sobre la humanitat. "Quan Jesús hagué pres el vinagre, va dir: «Tot s'ha complert.» Llavors inclinà el cap i va lliurar l'esperit" (Jn 19, 30).

Amb la seva mort i resurrecció, Crist lliura el seu Esperit i s'inicia el temps de l'Església. Aquest és un temps marcat també per la lògica de la ocultació i de la revelació alhora. Si bé cal afirmar amb força, que per part de Déu tots els vels ja han estat esquinçats i llançats a l'abisme, manca l'acolliment i la resposta humana al do de Déu. El temps de l'Església és un temps de presència velada (que revela més que no pas encobreix) perquè és el temps de la fe i la fe viu d'aquesta lògica. La fe acollida és il·luminant, però no és la visió cara a cara: il·luminació del cor, però no encara dels sentits. Ara, diu sant Pau, "hi veiem de manera fosca, com en un mirall poc clar; després hi veurem cara a cara. Ara el meu coneixement és limitat; després coneixeré del tot, tal com Déu em coneix. Mentrestant, subsisteixen la fe, l'esperança i l'amor, tots tres; però l'amor és el més gran" (1 Co 13, 12-13). Aquesta és també la lògica dels sagraments:

presència i velació van alhora, eminentment en l'eucaristia on Crist és present en els signes sacramentals del pa i del vi, que oculten la seva humanitat, com canta l'himne del *Pange Lingua*. És, però, sota aquests signes sacramentals i a través d'ells que entrem en comunió amb el Pare, pel Crist, en l'Esperit. En el temps de l'Església trobem la mateixa lògica que veiem en la creació i al llarg de la història de la salvació, només que, havent trencat Déu tots els vels, el vel sacramental que roman revela enlloc d'ocultar. Hi ha una continuïtat en l'economia de la salvació, tot i que amb Jesús s'introdueix la novetat radical que és Déu mateix qui es fa home: s'estableix en definitiva el Nou Testament. Per això, "tots nosaltres, sense cap vel a la cara, reflectint com un mirall la glòria del Senyor, som transformats a la seva mateixa imatge, amb una glòria cada vegada més gran, per obra del Senyor, és a dir, de l'Esperit" (2 Co 3,18; 4,1). Car en nosaltres hi ha l'Esperit i no hi subsisteixen vels de cap mena, llevat de la fe, com passava amb Moisès que "era servidor d'aquella Llei gravada amb lletres sobre pedra, que porta a la mort; i la seva cara resplendia de tal manera que els israelites no podien mirar-lo de fit a fit per la glòria que irradiava, tot i que era una glòria passatgera. ¿Com no tindran més glòria els servidors de l'Esperit? Si era gloriós estar al servei de la Llei que porta a la condemna, molt més ho serà encara estar al servei de la justícia salvadora. Fins i tot allò que aleshores resplendia gloriosament, ara ja no resplendeix, davant aquesta glòria incomparable. Ja que, per gloriós que fos allò que era passatger, molt més ho serà allò que dura per sempre. Tenint, doncs, una esperança com aquesta, podem parlar obertament, sense haver de posar-nos cap vel a la cara, com ho feia Moisès, perquè els israelites no veiessin la fi d'una glòria passatgera. Però a ells se'ls va ofuscar l'enteniment, i fins al dia d'avui, quan llegeixen l'Antic Testament, el vel continua encara posat, ja que només desapareix gràcies a Crist. Encara avui, tal com passava amb Moisès, sempre que escolten la lectura de la Llei de Moisès tenen un vel damunt el cor; però sempre que es giren cap al Senyor cau el vel. Ara bé, quan diu el Senyor és com si digués l'Esperit, i on hi ha l'Esperit del Senyor hi ha la llibertat. I tots nosaltres, sense cap vel a la cara, reflectint com un mirall la glòria del Senyor, som transformats a la seva mateixa imatge, amb una glòria cada vegada més gran, per obra del Senyor, és a dir, de l'Esperit" (2 Co 3, 7-18).

El vel de la fe –hem dit– ens fa veure com en un mirall, no cara a cara, però ens permet esperar. Sabem en qui hem confiat, en qui podem esperar. Gràcies a la dinàmica de la presència i de la velació podem esperar i esperar que fins i tot aquest darrer vel, que és la fe i la vida sacramental, sigui també retirat. "Però, tal com diu l'Escriptura: *Cap ull no ha vist mai, ni cap orella ha sentit*, ni el cor de l'home somia allò que Déu té preparat per als qui l'estimen. A nosaltres, però, Déu ens ho ha revelat per mitjà de l'Esperit, ja que l'Esperit tot ho penetra, fins el més profund de Déu" (1 Co 2,9-10).

Perquè, en aquest temps on tot ja ha estat acomplert, manca només la consumació del que ja ha estat realitzat i que s'esdevindrà en la segona vinguda, la definitiva, del Senyor. Llavors el Temple de Déu que és el cel, la ciutat santa De Jerusalem dallarà sobre nosaltres. I aquesta és la ciutat que ja no té Temple, perquè l'Anyell, el Crist, és present arreu. És la ciutat plena de glòria on Crist il·lumina tothom amb la seva presència ja no velada. Aquella ciutat que serà el Tabernacle on Déu habitarà enmig del seu poble, el Déu que és amb ells, on Déu

eixugarà les llàgrimes dels nostres ulls i que ens recordarà que les coses d'abans ja han passat: el pecat, el dolor i la mort. Són les imatges del llibre de l'Apocalipsi: "Després vaig veure un cel nou i una terra nova. El cel i la terra d'abans havien desaparegut, i de mar ja no n'hi havia. Llavors vaig veure baixar del cel, venint de Déu, la ciutat santa, la nova Jerusalem, abillada com una núvia que s'engalana per al seu espòs. I vaig sentir una veu forta que proclamava des del tron: «Aquest és el tabernacle on Déu habitarà amb els homes. Ells seran el seu poble i el seu Déu serà "Déu que és amb ells". *Eixugarà totes les llàgrimes dels seus ulls, i no existirà més la mort, ni dol, ni crits, ni sofriment. Perquè les coses d'abans han passat.»* I el qui seua al tron va afirmar: «Jo faig que tot sigui nou.» I afegí: «Escriu aquestes paraules, perquè són veritat i dignes de tota confiança.» Després em va dir: «Ja s'han complert! Jo sóc l'Alfa i l'Omega, el principi i la fi. Als qui tinguin set, jo els concediré que beguin a la font de l'aigua de la vida sense pagar res. Els qui surtin vencedors posseiran tot això en herència. *Jo seré el seu Déu, i ells seran fills meus.* Però els covards, els descreguts, els corromputs, els homicides, els immorals, els malèfics, els idòlatres i tots els falsaris tindran la seva part a l'estany de foc atiat amb sofre, que és la segona mort.» Aleshores va venir un dels set àngels que tenien les set copes plenes de les set darreres plagues, i em va parlar així: «Vine i et mostraré la núvia, l'esposa de l'Anyell.» Em va transportar en esperit dalt d'una muntanya gran i alta i em féu veure la ciutat santa de Jerusalem, que baixava del cel, venint de Déu i envoltada de la seva glòria. Resplendia com les pedres més precioses, com un jaspi cristal·lí. Tenia una muralla gran i alta, amb dotze portes, i a les portes hi havia dotze àngels i dotze noms gravats, que són els noms de les dotze tribus d'Israel. Tres de les portes miraven a llevant, tres al nord, tres al sud i tres a ponent. La muralla de la ciutat reposava sobre un fonament de dotze pedres que duïen els noms dels dotze apòstols de l'Anyell. El qui em parlava tenia una vara d'or per a amidar la ciutat, les seves portes i la seva muralla. La ciutat és quadrada: la seva llargada és igual a l'amplada. Va amidar, doncs, la ciutat amb la vara, i el seu perímetre era de dotze mil estadis; la llargada, l'amplada i l'alçada són iguals. Va amidar també la muralla, i tenia cent quaranta-quatre colzades de gruix, amb la mida d'home que l'àngel usava. La muralla era tota de jaspi, i la ciutat, d'or brunyit com el cristall. Els fonaments de la muralla de la ciutat eren dotze pedres precioses de tota mena: la primera era jaspi; la segona, safir; la tercera, calcedònia; la quarta, maragda; la cinquena, sardònix; la sisena, sarda; la setena, crisòlit; la vuitena, beril·le; la novena, topazi; la desena, àgata; l'onzena, jacint; la dotzena, ametista. Les dotze portes eren dotze perles; cada una era una sola perla. I la plaça de la ciutat era d'or brunyit com el cristall. De temple no n'hi vaig veure, perquè el seu temple és el Senyor, Déu de l'univers, junt amb l'Anyell. La ciutat no necessita que la il·luminin el sol o la lluna, perquè la glòria de Déu l'omple de claror, i l'Anyell és el gresol que la il·lumina. Les nacions caminaran a la seva llum, i els reis de la terra li portaran les seves riqueses. Les seves portes no es tancaran en tot el dia, perquè allí, de nits no n'hi haurà. Li portaran, doncs, les riqueses i l'esplendor de les nacions. Però no hi entrarà res d'impur, no hi entraran els idòlatres ni els mentiders. Tan sols hi entraran els inscrits en el llibre de la vida de l'Anyell" (Ap 21, 1-27).

Això, crec, ens ha d'esperonar a posar tota la nostra confiança en el Senyor, meditant aquesta manera de fer de Déu, des de la creació a l'escatologia, per tal

que les proves de la nostra vida, que ens qüestionen la presència de Déu entre nosaltres, que posen a prova la nostra confiança en el Senyor que ha promès romandre amb nosaltres fins a la fi del temps, no ens enfonsin, car hem vist que Déu es manifesta, es fa present i és present en la història, però darrera d'un vel. El nostre vel és la fe, una que espera perquè viu de la presència del seu Senyor.

Us invito a posar sempre l'esperança en el nostre Déu que ve a salvar-nos. Sant Advent i santa preparació al Nadal!